

Diniň gelejegi

Category: Filosofiýa, Kitapcy

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Diniň gelejegi DINIŇ GELEJEGI

Öňki makalamda gozgaýan meseläme dahylly öz pikirini beýan eden okyjym, meniň kesgitlemelerimi makullaýandygyny aýdandan soň: «Özeni jemgyýetçilige esaslanýan din, sosial adalata we deňlige näme üçin şular ýaly aralyk saklaýarka? Munuň özgerme ähtimallygy barmy we bu özgerişiniň dinamikalary nämeler?» diýip sorady.

Bolan zat bilen bolmagy hökmany zadyň arasyndaky tapawut şeýle bir açylypdyr welin, bu sowalyň orta atylmagyna geňläsi iş ýok.

Ýogsam bolmasa, din bilen zulumyň ýa-da din bilen deňsizligiň bir ýere sygyşmagy boljak zat däl, başgaça aýdanda oksýumorondyr. Gürrüni edilýän din Taňra ýöňkelýän bolsa, Taňry **El-Adyldyr**. Adalatsyz Taňry bolup bilmeýşi ýaly, adalatdan we deňlikden uzakda durýan din bolup bilermi? Wahyý ýadyňyza düşýändir, akyl hemme zatdan öňde. Hususanam «mesele dindemi ýa akyllarda» diýen sowalyny bermelidiris. Muny diňe yslam babatda aýdamok, üç semawy diniň ruhban synpynyň (yslamda ruhban synpy ýok, bu diňe sözde atlandyrylyşy) pozisiýasy biri-birinden aýry däl. Italiýada koronawirusdan ölýänleriň sany çaltlyk bilen artýan wagty, haýsydyr bir popuň halky koronawirusdan goramak üçin «mukaddes suwy» şol bir kaseden we çemçeden onlarça, yüzlerçe kişä paýlamagy bilen biziň şeyh ependilerimiziň, käbir işan-mollalarymyzyň öz agzyndan galan suwy müritlerine içirmegi bilen arasynda näme tapawut bar? Hereketsiz doganyň güýjüniň yokdugyny ilkinji nobatda şu synpdakylar bilmeli. Başymyzdan geçen heläkçilikleri göz önüne getiriň: ýer yüzüni gan derýasyna

gark edenleriň garşysynda haýsy diniň wekilleri hemmesi bir ýere jemlenip, etiki garşylyk berip bildiler? Iň ýokarky derejeden jogapkärçilik ýükleýän «Ertir kyýamat gopjagyny bilseňizem, eliňizdäki nahaly ekmän goýmaň» diýen ündewiň häzirki musulmanlyga täsir edýänini kim aýdyp biler?

Sözi süýndürüp durjak däl, gury şekiliň (daşky görnüşiň) hökmürowanlyk edýän ýerinde meseläniň özeni barada näme aýtsaňyzam peýdasyz bolar.

■ **YNANÇ – ZERURLYK**

Pandemiýa dünýäniň ünsüni ylma gönükdirdi.

Metjitleriň, buthanalaryň, hawralaryň gapysuna gulp urulmagy akylyň orta goýan hakykaty. Nämälimlik bolsa biziň hemmämizde uly gaýgy-aladalary döredýär. Çagalarymyza nähili dünýä goýup gitjegimiz belli däl. Ine, hut şu ýerde-de adam sygynma zerurlygyny duýýar. Diýjek bolýan zadym, akyl ynanmaga ýol açsa-da, **akylsyz ynanç** derege ýaramaýar: “Eliňden geleni et soňra boýun sun.” Mesele şu ýagdaýy döredýär: adamyň mümkinçiligi we duýujylygy dini düşünjäniň gelejegini-de kesgitleýär.

■ **HEMME ZAT ÜÝTGEMÄGE MAHSUS**

Professor tanşym Hakan Poýraz birnäçe ýyl öň «gelejek üstümize gümmür-gümmür ýetip gelýär» diýerdi we sorardy: «eýsem, biz muňa taýýarmy?» Koronawirus belasy elektron eýýamyň tizligini artdyrdy, söwdadan bilime çenli ähli ugurlardaky werziş bolnan ýörelgeler üýtgemäge başlady. Döwür ynançlarymyzy, dini garaýşymyzy, Taňry düşünjämizi gözden geçirmegimize iterer. Käbirlerimiz üýtgeşmä garşy çykar, käbirlerimiz üýtgeşmä garşy çykanlara garşy çykar, emma hiç zat öňküsi ýaly bolmaz. Etiki kodlary bolan ylym näderejede möhüm bolýan bolsa, adam şekilli ýaşamagymyzy üpjün etjek prinsiplere gönükdirilen ynançlaram şoderejede möhüm. Elektron eýýamyň täze gumanizmi bize ylym-sungat-filosofiýa ulgamynda adamyň hakykaty takyklyk bilme ýoluny açar.

Aýşe SUJU.

«SÖZCÜ» gazetisi, 30.03.2020 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMİLİYEW. Filosofiýa